

Oppsummering av innspillet

NTNU som andre institusjoner i UH-sektoren har i økende grad fått et utvidet ansvar for *livslang læring*, og fokuset på fleksible utdanningsløp rettet mot mennesker allerede i arbeid er økende. Distribusjonen av denne fleksible utdanningen skjer ofte gjennom rene digitale studier, noen ganger med innslag av samlinger på leverandørens campus, og ofte under EVU-paraplyen. Svakheten i denne modellen er at den ikke tar hensyn til regioner med stor avstand til campus ved at den enten overlater studenten til stor grad av egenstudier eller påtvinger lange reiseveier, samt at det har en kostnadsside som begrenser interessen.

Studie- og utdanningssentrene kan være en viktig samarbeidspartner i distribusjon av kompetanse til hele Norge, og har potensial til å utnytte lokale særegenheter til å målrette leveransen, samtidig som det sikrer økt studiekvalitet og dermed bedre resultater. Studiesentrene kan spille en viktig rolle som noder for leveranse av relevant utdanning og dermed bidra til at NTNU løser sitt samfunnsoppdrag, spesielt innenfor rammen av *livslang læring*. Det er stor vilje i den delen av sektoren til å delta i utviklingsarbeid, og Tynset Studie- og Høgskolesenter (TSH) er en slik aktør med konkrete forslag til prosjekter.

Når NTNU skal utvikle fremtidens teknologistudier er det viktig at man vurderer nøye hvordan ulike studiemodeller når ulike studentgrupper, og hvordan et mangfold i distribusjonen kan bidra til økt relevans for næringslivet i hele landet.

Om studiesentrene og begrepet desentral utdanning

Studiesentrene rundt omkring i Norge leverer relevant universitets- og høgskoleutdanning til regioner med lang avstand til etablerte campus. Studiene som leveres beskrives gjerne som fleksible og distribuerte utdanningstilbud. Tilbudene utvikles og tilbys med bakgrunn i kartlagte/innmeldte behov fra offentlig og privat næringsliv i de enkelte regioner.

Studiemodellen kan variere, men er gjerne en kombinasjon av nettbaserte forelesninger som er tatt opp og ligger tilgjengelig på nettet, seminarer i sann tid via nettet og fysiske samlinger ved lokale utdanningsentre. Ved spesielle behov for utstyr/ lokaler kan enkelte samlinger legges til campus.

I tilknytning til desentraliserte profesjonsutdanninger som strekker seg over flere år, ansetter i noen tilfeller utdanningsleverandøren stedlige fagpersoner. Disse er tilgjengelige for studentene ved egenstudier og gruppearbeid mellom samlingene, eller spiller en viktig rolle ved gjennomføring av praksis.

Fleksible distribuerte utdanningstilbud via fagskoler, universiteter og høgskoler, tilbys i første rekke til regioner med lange avstander til utdanningsinstitusjoner/campus. Fag- og høgskolestudier blir gjennom fleksibilitet og distribusjon til lokale studiesentre tilgjengelig for studenter som på grunn av bosted, livssituasjon og økonomi ikke har anledning til å reise bort og studere ved fagskoler, universitets- eller høgskolecampus. Målgruppen for slike studier er derfor ikke de samme som tradisjonelt ønsker seg heltidsstudier på campus.

Sentrene har ulike organisasjonsformer og tilknytning til UH-sektoren. Det finnes både stiftelser, ulike kommunale foretak, aksjeselskap, prosjekter osv. I hovedsak er eierskap lokalt, gjerne med kommunene i førersetet. I noen tilfeller er også utdanningsleverandørene og/eller det private næringslivet med på styring- og eiersiden av sentrene.

Tilbudene sentrene gir er også veldig ulikt nasjonalt. I dette ligger det at noen kun driver med høyere utdanning, mens andre har dette som en større eller mindre del av sin totale portefølje.

Sentrenes oppdrag defineres av mange gjennom de tre M-ene. Megler, motor og møteplass.

Motor - Regionens kompetansemotor. God kunnskap om egen region gir utdanningsentrene en sentral rolle som pådriver for lokal og regional kompetanseutvikling og vekst, - for den enkelte og for lokalsamfunnet.

Megler - Utdanningsmegler. Ut fra kartlagte behov megles og tilrettelegges utdanninger regionalt i samarbeid med aktuelle utdanningsleverandører. Et naturlig kontaktpunkt for etterspurte utdanninger og en forlenget arm for utdanningsleverandører.

Møteplass - Felles møteplass og arena. Tilbud med godt tilrettelagte lokaler og teknisk utstyr for mennesker som vil ta utdanning der de bor, som ønsker medstudenter og tilgang til veiledning, oppfølging og administrativ bistand. Bidrar til effektive og ressursbesparende studietilbud med høy gjennomføringsgrad og gode resultater.

Kort om Tynset Studie- og Høgskolesenter (TSH)

TSH er et veldrevet studiesenter med om lag 20 års historie¹. Senterets tilbud kan være beskrivende for hvordan slike sentre jobber rundt omkring i Norge. Likevel gjør nærheten til Trondheim relasjonen mellom TSH og NTNU spesiell, og tidligere gjennomførte samarbeidsprosjekter har vært svært vellykket.

Studenttallet ved TSH varierer som følge av svingninger i tilbudet. For studieåret 2020/2021 er det om lag 60 studenter. Dette er et lavt tall historisk, og et tall som vil flerdobles de neste årene. To typer studiemodeller kjøres nå ved TSH. Det ene er sykepleieutdanning (BA over 4 år) gjennom Høgskolen Innlandet. Her er det gjennomført opptak med Tynset som studiested (ca 30 plasser). Dette opptaket vil gjenta seg årlig fremover og studenttallet vil derfor øke kraftig. Studier gjennomføres ved at studentene følger sanntid forelesninger fra Elverum med godt utviklet to-veis teknisk utstyr, samtidig som høgskolens lokalt ansatte fagressurser veileder studenter i øving, praksis og på etablert øvingspost (lab). Den andre typen studier som leveres ved TSH er årsheter (50% progresjon), med påbyggingsmuligheter til BA, i ulike økonomi og ledelsesfag. Her er studiet gjerne distribuert gjennom studiesenteret.no (eid av Oslo Met). Studentene har ingen lokalt ansatte fagressurser, men etablerer kollokviégrupper og studerer sammen ved TSH.

Ved etableringen av Norsk Helsearkiv på Tynset ble det gjennomført et stort samarbeidsprosjekt med NTNU som var med på å sikre nødvendig kompetanse lokalt, men som samtidig var et viktig utviklingsprosjekt for NTNU. Dette ble finansiert av statlige øremerkede midler.

¹ <https://www.tynsetsh.no/>

Distribusjon av fleksibel utdanning – noen perspektiver

I delrapport 1 trekkes *NOU 2019:12 Lærekraftig utvikling - livslang læring for omstilling og konkurransevne* frem. Den senere tiden har også flere stortingsmeldinger bidratt til å utvide grunnlaget for å se *livslang læring* og distribusjon av kompetanse som viktige for UH-sektoren.

Meld. St.14 «Kompetansereformen - Lære hele livet fokuserer på at ingen skal gå ut på dato på grunn av manglende kompetanse og at gapet mellom hva arbeidslivet trenger av kompetanse, og den kompetansen arbeidstakerne faktisk har må tettes. Det foreslås at det skal stimuleres til mer etterspørsel etter kompetanseutvikling og at kobling mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanseutvikling må sikres.

Meld. St. 5 «Levende lokalsamfunn for fremtiden. Distriktsmeldingen peker tydelig på viktigheten av tilgang på kompetanse og arbeidskraft i distriktene. Tilgjengelige og relevante utdanningstilbud, også i områder med store avstander, vil være sentralt for å styrke rekruttering av relevant kompetanse for både næringslivet og offentlig sektor. Hele landet trenger et kompetent næringsliv, utdannede lærere, sykepleiere, ingeniører osv.

Stortinget har de senere år bevilget store summer til *utvikling av fleksible studietilbud*. Denne satsingen blir administrert av DIKU, og foreslås opptrappet inn i 2021². *Målet er at høyere utdanning skal bli mer tilgjengelig for studenter som på grunn av bosted eller livssituasjon ikke har anledning til å studere fast ved en universitets- eller høyskolecampus.*

I forslaget til statsbudsjettet for 2021 (som pt ikke er behandlet i Stortinget) skriver regjeringen blant annet:

- *Regjeringa har sett i gang ei stor satsing på fleksible studietilbud, som skal møte behova for høgare utdanning som òg er tilgjengeleg utanfor dei faste lærestadane.*
- *Midlane til fleksibel utdanning må sjåast i samanheng med kompetansereforma Lære heile livet som regjeringa har sett i gang. Meldinga inneheld tiltak som skal bidra til at arbeidslivets behov for oppdatert kompetanse i heile landet blir vareteke.*
- *Regjeringa vil òg legge fram stortingsmeldingar om arbeidslivsrelevans i høgare utdanning og styringspolitikken for statlege universitet og høgskular. Meldingane skal mellom anna legge til rette for gode og relevante utdanningstilbud i heile landet. Kunnskapsdepartementet følger òg opp det regionale ansvaret og tilbodet av desentralisert utdanning i styringsdialogen med institusjonane.*

Det er viktig å merke seg det siste avsnittet her. Regjeringen gjør en tydelig kobling mellom arbeidslivsrelevans og desentralisert utdanning. Det betyr ikke bare en generell fleksibilisering eller digitalisering, men også at metodene for distribusjon blir viktig. Regjeringen signaliserer at dette blir et tema som vil føles opp tettere mot UH-institusjonene.

UH-institusjonene har frem til nå respondert ulikt på disse oppspillene. Noen har tatt stor plass og har mange prosjekter gående, mens andre har ikke gjort en like stor innsats for å fleksibilisere relevante utdanninger eller distribuert disse på en effektiv måte.

² <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/femten-universiteter-og-hoyskoler-far-100-millioner-kroner-til-fleksible-utdanningstilbud/id2705284/>

Spesielt om teknologiutdanning

Teknologer opplever som alle andre ferdigutdannede kandidater et behov for kompetanseutvikling. Arbeidstakere som har vært en stund i arbeidslivet vil ha en kombinasjon av formell kompetanse og kompetanse tilegnet gjennom yrkeslivet. Motivene for å utvide eller formalisere denne kompetansen kan være ulike. Arbeidsgiveren kan på eget initiativ ønske å utdanne eksisterende ansatte videre fremfor å rekruttere ny, det kan være arbeidstakere som selv tar initiativ, eller det kan være en nødvendig omstilling grunnet endringer i arbeidsmarkedet.

For bedriftene er det viktig at studieløp som går parallelt med yrkesaktivitet er så effektiv og målrettet som mulig for å unngå at nøkkelpersonell er unødig mye borte fra produktiv tid. Teknologer finnes i stor grad i konkurranseutsatte bransjer og befinner seg dermed i et spenn mellom nødvendig kompetansepåfyll og behovet for å opprettholde drift og utvikling.

Som et eksempel har det innen helse, der mange sliter med å rekruttere kvalifisert arbeidskraft, over tid vært et press på å utvikle desentrale utdanninger for å dekke lokale underskudd. Dette har resultert i flere godt utviklede varianter av desentrale helsefaglige utdanninger, med flere ulike tilbydere i UH-sektoren. Det er mulig å tenke seg scenario der ulike teknologiutdanninger vil være tilsvarende nødvendig i en aktuell region for å dekke et kompetanseunderskudd som følge av raskt vekst eller ny satsing. Da blir NTNU, som den store norske leverandøren av teknologer, utfordret på hvor raskt man kan bidra til å løse utfordringen både med tanke på utdanning av ufaglærte, men også nødvendig kompetansepåfyll til arbeidstakere som allerede har en relevant BA eller MA, samtidig som man opprettholder høy kvalitet.

Potensial for samarbeid

Tynset studie- og høgskolesenter er i oppstartsfasen av et 3-årig utviklingsprosjekt finansiert av Innlandet Fylkeskommune. Prosjektet skal kartlegge regionens kompetansebehov, utvikle systemer for å overvåke dette behovet og arbeide for å sikre en stabil drift og organisering. Viktigst er likevel utvikling av nye relevante tilbud. Prosjektets mål med tilhørende finansiering gir rom for å delta i utviklingsprosjekt og piloter der nye studiemodeller, nye fagtilbud og nye samarbeidsformer testes. Det gjør TSH til en relevant samarbeidspartner for NTNU og FTS dersom man ønsker å utforske metoder for å levere utdanningstilbud ikke bare fleksibelt og digitalt, men også i kombinasjon med distribuert og målrettet.

Innholdet i et slikt samarbeid kan være mye forskjellig, men et konkret eksempel kan beskrives her. I kartleggingen av regionens kompetansebehov (et delprosjekt som ikke er slutført) nevner flere aktører skjæringspunktet mellom helse og IT som et tema der man ser et økende kompetansebehov. Eksemplet er godt fordi det ikke nødvendigvis pekes på en konkret utdanning, men på en faglig utfordring for flere yrkesgrupper. I både kommuner, sykehus og mer spissede virksomheter (som Norsk Helsearkiv) vil varianter av denne problemstillingen være aktuell. NTNU har allerede et fleksibelt utdanningsløp som dekker noe av dette behovet gjennom en erfaringsbasert MA i helseinformatikk. Likevel vil det være enkeltindivider som kunne tenke seg hele, deler eller noe avvikende del av dette, men som grunnet formelle krav eller personlige rammebetingelser ikke passer inn. I en slik situasjon der man har et definert behov, erfaring med fleksibel leveranse og et aktivt studiesenter ville det kunne være grunnlag for å inngå dialog om mulige løsninger. Dette er bare et av mange eksempler på hvordan studiesentrene kan fungere som UH-sektorens lyttepost for å forstå arbeidslivets behov, og samtidig bidra til effektiv distribusjon av høy kvalitet.

Respons på delrapport 1 og spørsmålene i høringsbrevet

Store deler av delrapport 1 og de fleste av spørsmålene stilt er ikke relevante for TSH. Anbefaling nr 16 med tilhørende beskrivelse og drøfting fremstår likevel som spesielt viktig. Det er viktig at man i diskusjonen om livslang læring ikke utelukkende fokuserer på digitalisering av utdanningene gjennom mer nettundervisning. Vi tror kvaliteten på fleksible utdanningsløp styrkes gjennom å skape gode møteplasser mellom studenter, og mellom studenter og fagressurser. Dersom man da i tillegg skal ta ansvaret for distribusjon av disse tilbudene på alvor må det utvikles modeller for leveranse utenfor de regioner der NTNU i dag har campus. Studiesentrene kan være en viktig samarbeidspartner i denne leveransen.

Det er viktig at NTNU har effektive systemer for å møte forespørsler fra næringsliv eller offentlig sektor (også når det kommer via studiesentrene), og at det er insentiver for å finne gode løsninger med en bærekraftig økonomi. Systemene for samhandling med arbeidslivet må ikke bare omfatte de nasjonale aktørene, men også ta inn over seg at også lokale behov kan ha betydelig volum og være viktige.

Det er også viktig at man ikke vurderer *livslang læring* utelukkende som EVU, men også potensielt som en viktig del av strategien rundt de ordinære studieplassene. Distribusjon av fleksibel og desentral utdanning skjer i dag ofte gjennom ordinære studieplasser og innenfor institusjonens ordinære økonomi. Det er derfor gledelig at prosjektet i kapittel 7 skriver at det *foreligger et stort behov for å arbeide mer strategisk med livslang læring* og skriver videre om viktigheten av å integrere dette med arbeidet knyttet til det ordinære studietilbudet. Det føles likevel nødvendig å presisere at *livslang læring* og *det ordinære studietilbudet*, kan være to sider av samme sak, og at det blir viktig for prosjektet å definere de interne rollene og kreativt utforske mulighetene for hvordan NTNU samlet sett kan bidra til god leveranse på dette området.

Konklusjon

De store volumene av studenter vil selvfølgelig være knyttet til de *relativt unge* heltidsstudentene på campus. Distribusjon av fleksible, og gjerne desentrale utdanningsløp, bli derimot viktig i lys av NTNUs ansvar for *livslang læring*. Det er tegn som tyder på at fleksible utdanningsløp blir stadig viktigere, og med de digitale kvantesprangene som er gjort de siste årene, også lettere å gjennomføre. I både privat næringsliv og offentlig sektor utvikler teknologien seg raskt og konkurranse eller effektiviseringsbehov gir grunnlag for kontinuerlig kompetanseutvikling. Det finnes derfor både et behov (marked), et oppdrag (livslang læring) og et distribusjonssystem (studiesentrene) som mulighet til å vurdere ulike studiemodeller innenfor dette tema under rammen av prosjektet.

MVH

Amund Aarvelta

Prosjektleder

Tynset Studie- og Høgskolesenter